

IN HET LAND VAN DE MIDDERNACHTSZON.

I.

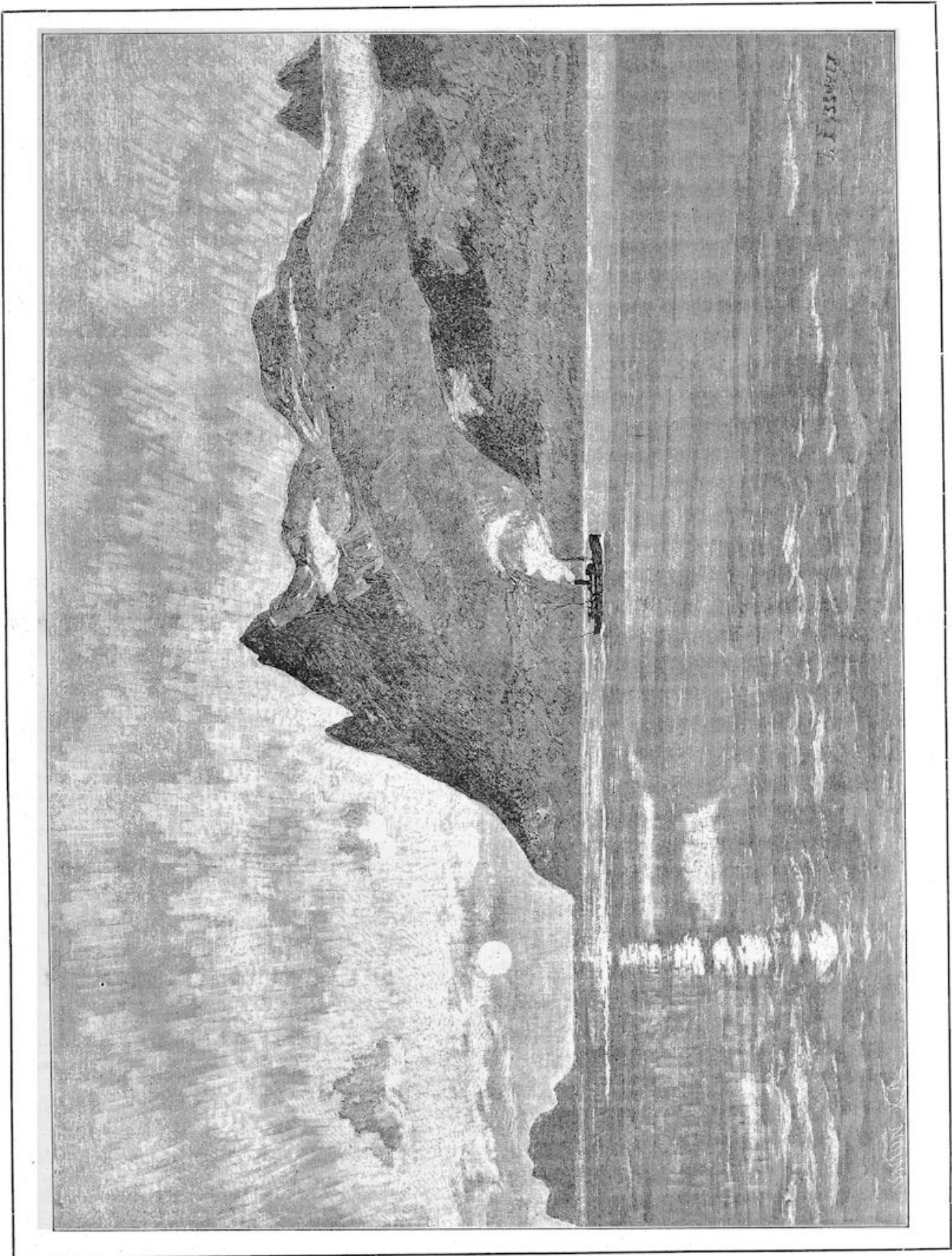
Dat was me dan, al mag ik mijn veelbewogen leven nu juist niet arm aan ervaring op eenig gebied heeten, toch inderdaad nog nooit overkomen, dat ik, des avonds met den laatsten trein van Delfzijl naar Groningen terugkeerende, straks bij vol daglicht den trein verliet, ja, te half elf uren nog zonder eenig kunstlicht de gedurende mijn afzijn ingekomen correspondentie las, en toen nog eens den tuin inging, om, de bliken onafwendend op het Noorden gericht, te peinzen en te beraadslagen over wat toch de oorzaak van het vreemde lichtverschijnsel mocht zijn. Doch hoe we staarden en het ééne vermoeden na het andere opwierpen, we konden er niet komen. De een dacht aan een werking van het Noorderlicht, de andere prevelde iets van een weerkaatsing van de middernachtszon, een derde beweerde, dat de ondergaande zon haar laatste stralen op de in de lucht zwevende stofjes wierp en ze lichtgevende kracht verleende. Kortom, we werden slaperig, en ofschoon niet voldaan, gingen we dankbaar ter ruste en berustten dan ook in het feit, dat we niet verklaren konden, dankbaar vooral bij de gedachte, dat onze arbeidsdag niet altijd, niet gewoonlijk, niet dikwijls door zulk een zonnebaan werd afgemeten. En ik leefde in mijn herinnering terug, jaren terug, toen een anders in onze streken zeldzaam lichtverschijnsel, het noorderlicht, in Februari van het jaar 1872 de belangstelling van geheel Europa gaande maakte. Ja, mijn gedachten dwaalden af naar die ver noordelijke streken, waar het jaar zich in vier hoofd-deelen verdeelt, in één tijdperk, waarin de zon dagelijks op en onder gaat met steeds langer dagen en korter nachten, totdat het tweede gedeelte des jaars aanvangt, waarin de zon in het geheel niet ondergaat, waarna het derde tijdperk aanbreekt, waarin de dagen korten en de nachten zich verlengen, terwijl in het vierde tijdperk de zon zich niet meer aan de kimmien vertoont. Naar gelang van de noorderbreedte, waarop men zich bevindt, wordt het aantal dagen, waarin de zon niet opgaat, talrijker. Zoo gaat op 90° N. B. de zon niet op in 179 dagen, terwijl zij in 186 dagen niet ondergaat, op 85° N. B. vertoont de zon zich niet in 153 dagen, terwijl zij daartegen 161 dagen boven den horizont blijft en gedurende 51 dagen bij steeds korter dagen en langer nachten op en ondergaat; op 75° N. B. gaat de zon niet op in 97 dagen, terwijl zij 103 dagen boven den horizont blijft en gedurende 164 dagen den nacht verbreekt. Eindelijk op 66° N. B. kent men slechts één dag, waarop de zon beneden den horizont blijft en één, waarop zij geen ondergang kent. Wij willen thans niet uitweiden over de natuurkundige oorzaken van de lange dagen en schijnbaar eeuwige nachten der poolgewesten, doch liever over dit heerlijke land van de middernachtszon iets ontleenen aan de beschrijving van den bekenden noordpoolreiziger Von Hellwald, die in zijn schoon werk: „In het eeuwige ijs" o. a. het volgende er over mededeelt:

„De lange winternacht der poolstreken vangt aan. Nog wijst op den middag een roodachtige streep de plaats aan, waar in gelukkige landen de zon haar hoogtepunt bereikt heeft; maar ook deze lichtstreep verdwijnt en met haar de laatste schemering, die zich nog gedurende korten tijd aan den horizont vertoonde. Een donkere, ijskoude nacht, die geen einde schijnt te kennen, breidt zich uit over al het land, en toch is er in dezen tijd der lange duisternis, die slechts door het noorderlicht en het schijnsel der maan afgebroken wordt, inderdaad nog veel, dat den reiziger aantrekt. De pracht van het noorderlicht, de

wondervolle helderheid der sterren, de wijde uitgebreidheid der ijsvelden, de grootte en de hoogte van bergen en gletschers, de woede der stormen, dat alles brengt zulk een verheven stemming te weeg, al is het tooneel dan ook gespeend aan alle teederheid en liefelijkheid. Hier toont de natuur zich inderdaad reusachtig in haar verhoudingen en werking. Uit de tot glas verstijfde zee steken de klippen den donkeren kop omhoog, als blikten ze grimmig neder op de eenzame woestijn der ijsvlakte om hen. De bergspitsen, glinsterend in de heldere, koude atmosfeer, boren het hoofd, in den loop der duizenden van jaren vergrijsd, door de wolken. De gletschers gieten hun kristallen stroomen in stortvloed van onmetelijke breedte in de zee over. De lucht zelfs, die de teedere zachtheid van andere hemelstreken niet kent, vertoont zich in hooger majesteit en schijnt aan het heeal een grenzenlooze doorzichtigheid te verlenen. De sterren boren zich scherp door den ether en de maan doortintelt dien met kouden zilvergans, doch 't is een schittering zonder eenige kleurenmengeling of warmte. Geen breed lichtvenster opent zich meer in het Oosten, geen goud- en karmijnkleurig gordijn valt in het Westen op een in blauw, groen en purper gedoopte wereld, welker kleuren tot een harmonisch geheel, één bonten mantel van bekoorlijke liefelijkheid samensmelten. In de schaduwen van den eeuwigen nacht heeft de natuur geen draperie noodig en wensch zij niets tot haar sieraad. De glazen zee, de steile klip, de hooge berg, de majestueuze gletscher, zij vermengen zich niet voor den blik. Alles staat dáár alleen, op zichzelf, slechts door de eenzaamheid omkleed. De zwarte priesteres van den winter der polen heeft de wereld in een lijkkleed gehuld en haar dichten sluier de natuur over het gelaat geworpen."

In dezen donkeren, kouden ijsnacht brengen alleen de verschijningen van de maan en het Noorderlicht eenige afwisseling. Het laatste komt in West-Groenland slechts zelden, op IJsland en in Lapland herhaaldelijk in schitterende pracht den hemel verlichten. 't Is bekend, dat het noorderlicht of poollicht ook op onze breedte, ja, zelfs nog dieper in het Zuiden zichtbaar is: de grootsche en prachtvolle verschijning daarvan in 1872 was door geheel Europa, ja, zelfs te Alexandrië nog zichtbaar. Onder allen, die beproefd hebben in woorden dit geheel eenig natuurverschijnsel weer te geven, mag Carl Weyprecht in zijn schildering het best geslaagd heeten. Als ooggetuige schrijft hij het volgende:

„In het Zuiden, diep aan den horizont, vertoont zich een boog van mat licht, die er uitziet, als ware hij de boog van een donker cirkelsegment. De sterren, die in onbenevelde glans daar doorheen boren, overtuigen ons, dat het duister van het segment niet dan gezichtsbedrog is, 't welk door het contrast met het licht van den boog te voorschijn geroepen wordt. Langzamerhand neemt de boog in lichtsterkte toe en verheft zich naar het zenith. Hij is volkomen regelmatig en de beide uiteinden, die den gezichteinder raken, strekken zich al verder naar het Oosten en het Westen uit, naarmate de boog stijgt. Men kan daarin geen stralen onderscheiden; het geheel bestaat uit een tamelijk gelijkvormige lichtstof van bekoorlijke, teedere kleur, ondoorzichtig wit met zwak groenen weerschijn, niet ongelijk aan het witachtig groen der planten, die bij haar ontkiemen in de schaduw geplaatst zijn. Het licht der maan steekt geel af tegen deze teedere, voor het oog zoo weldadige kleur, die met geen woorden te beschrijven is en welke de natuur slechts den bewoners der poolstreken schijnt te gunnen als vergoeding voor het gemis van hun daglicht. De boog bereikt de drievoudige breedte van den regenboog, en zijn randen, die veel scherper geteekend zijn dan die van den regenboog, steken hel af tegen het diep donker van den nachtelijken poolhemel. De sterren schemeren onbeneveld door zijn lichtkern heen. Hooger en hooger stijgt de boog, welks geheele verschijning den indruk van klassieke rust geeft. Hier en daar slechts wentelt zich een lichtgolf van het eene einde naar het andere. Een lichtschemer verbreidt zich over de ijsvlakte, en de afzonderlijke ijsgroepen zijn duidelijk te onderkennen.

Nog heeft de boog het zenith niet bereikt, of reeds scheidt zich een tweede boog van het donkere segment in het Zuiden af, die weldra door andere gevolgd wordt. Alle klimmen op naar het zenith. De eerste heeft dit reeds overschreden, daalt vervolgens langzaam naar den horizon en verliest op de reis zijn lichtsterkte. Het geheele firmament wordt nu door lichtbogen overspannen; we ontdekken er zeven tegelijk, doch de lichtsterkte neemt al meer af, naarmate zij naar het Noorden zich uitstrekken, waar zij allengs geheel verdwijnen, ofschoon zij niet zelden over het zenith terugkeeren en verbleeken, zooals zij ontstaan zijn. Slechts zelden echter is het verloop van het geheele verschijnsel zoo rustig en regelmatig. In de meeste gevallen ontdekt men niets van het donkere cirkelsegment, dat zoo geregeld in de leesboeken vertoond wordt.”

Doch hierop komen we in een volgend nummer terug.
(Slot volgt.)

P. J. K.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

(Vragen voor deze rubriek in te zenden aan het Bureau „Timotheüs” onder motto „Letterkunde.” Men sluitte een 5 cts. postzegel in.)

De vier andere vragen van Mr. Th. te 's-Gr. zijn:

V. Vanwaar het woord *hoera*!

VI. Vanwaar de uitdrukking *plompverloren*? en in welke verbindingen komt 't meestal voor? Kan men b.v. spreken van een *plompverloren* woord?

VII. Wat beteekent „toom,” dat veel gebruikt wordt om een zekere hoeveelheid hoenders aan te duiden? Een *toom* kippen b.v. Ook spreekt men wel van een *toom biggen*, hoeveel zijn dat er dan? Maar nooit zoover ik weet van een *toom paarden*.

VIII. Wat beteekent de uitdrukking: „Ergens 't land aan hebben?” „'t Land hebben als een stier!”? Hoe komt die stier hier bij te pas?

Ziet hier de antwoorden:

V. Het woord *hoera*, dat niet van Nederlandschen oorsprong is, werd in de middeleeuwen gebruikt als uitroep bij de jacht en beduidde dan: Haast u, vooruit! Er op los! Het komt denkkelijk van het oude woord *hurren*, d. i. haastig voortgaan, nog kenbaar in het Engelsch tot *hurry*, haasten, het Duitsche *hurtig*, gauw, en ons *hurrie* of *herrie*, d. i. eigenlijk snel en verward dooreenloopen. 't Kan echter ook zijn, dat het woord een verbastering is van het Turksche *wrah*, d. i. sla hen dood! In de vele oorlogen, vroeger tegen de Turken gevoerd, kan deze strijdkreet zijn overgenomen. Daarvoor pleit, dat hij later, juist door de Russen waarschijnlijk, die vaak de Turken bevochten, meer algemeen in Europa is geworden. De Duitschers namen hem in 1813—1815 in den strijd tegen de Franschen van de Russen over.

Na de middeleeuwen tot omstreeks 1700 was *hoera* in West-Europa onbekend. Men riep toen bij ons b.v. *hoezee!* Thans is „hoera” algemeen, al spreken o. a. de Zweden het anders uit dan wij. In het Duitsche leger is het de kreet bij aanvallen. Ook bij ons komt het veel voor. Men vindt het ook in 't Fransch en Engelsch. Ongetwijfeld heeft het krachtige en forsche van dezen uitroep veel tot de verspreiding bijgedragen. De oud-Hollandsche strijdkreet was: „Val aan!” De vreugdekreet: „Hoezee!”

VI. De eigenlijke uitdrukking is: Plomp! Verloren! 't Ziet op het onverwacht, plotseling vallen en verdwijnen

van iets in 't water. Men hoort een plomp en meteen is 't verloren. 't Wil dus zeggen: plotseling, zonder voorafgaande waarschuwing, eer men er iets tegen doen kan. Tot verbindingen leent het zich niet. „Het staat steeds zelfstandig, „bijwoordelijk,” als bepaling eener *werking*. „Plompverloren woord” deugt dus niet.

VII. Dit *toom* is het Engelsche *team*. (Vergelijk stroom, stream, droom, dream.) We hebben beide vormen in het oog te houden om dat „toom” te begrijpen. Oudtijds had het de beteekenis van nageslacht, nakomelingen, een opeenvolging in zekere orde. (Het stamt trouwens af van een werkwoord, dat *voortbrengen* beduidt.) Zoo kreeg het later in beide talen de beteekenis van een zekere hoeveelheid bijeen, een groepje. Aldus wordt het nog gebruikt voor kippen en biggen, al durf ik niet zeggen of een *toom* overal juist zes kippen en een haan aanduidt! Het kan ook, als in Engeland, voor koeien en paarden worden gebruikt. Dat men niet van een *toom* paarden spreekt, is te verklaren, wijl dat licht verwarring kon geven met den *toom*, die dient om het beest te besturen. Dit laatste *toom* komt, gelijk *toue*, van een stam, die *trekken* beduidt.

VIII. Deze zegswijs ontstond indertijd toen men, met zeilschepen varende, veel meer van wind en weer afhing, dan bij onze huidige stoomschepen. 't Kon gebeuren, dat, terwijl alles tot uitzellen gereed was, men dagen lang wachten moest op gunstigen wind, en het meeste scheepsvolk zich aan land liep te vervelen. Ditzelfde kwam ook weer voor als men lang moest blijven liggen bij onaangename, vervelende plaatsen. Aan land had de zeeman het op reis dikwijls minder aangenaam dan op 't schip. Hij werd aan land landerig, landziekig, had het land, d. w. z. hij was waar hij niet wezen wou. Daar waren de lui slecht geluimd, balsturig, onhandelbaar, en wijl dit veelal ook eigenschappen van den stier zijn, zei men: „Het land hebben als een stier.” 't Laatste is eenvoudig een zoo krachtig mogelijke versterking van het eerste.

A. J. H.

„Stijlbloemen.”

We spraken reeds meermalen over stijl en wijze van uitdrukking. Nu is het waar, dat men ten opzichte van deze twee leeren en vooruitgaan kan, zoowel door op te merken hoe het wel, als hoe het *niet* moet zijn. In der tijd was ik gewoon van dat laatste nu en dan voorbeelden te geven, die als „stijlbloemen” velen nog zullen bekend zijn. Met het oog op het doel van „Letteren en Taal,” volgen hier weder eenige, en, zoo we hopen, later meer. De lezer, die er nut van wil trekken, *leze* niet alleen, maar *denke* er ook eens over *na*. Immers, al ontdekt men ook het verkeerde, even noodig is in te zien *waarom* het niet deugt.

1. Na voor *f* 9000 te zijn ingezet, moest de makelaar het ten slotte voor *f* 8400 laten.
2. Het klinkt al te mooi; even deswege vertrouw ik de zaak niet.
3. Zoo was de toestand in de veertiger jaren. (Dit fraais kan men in sommige onzer Christelijke nieuwsbladen vinden!)
4. Het is dwaasheid, altijd het verledene boven het hedene te prijzen.
5. Ik wijs er op, dat dit bezwaar best is te ondervangen.
6. De zonverlichte zee lag effen voor ons oog.
7. Zelf tot over de ooren in het moeras zittende, slaat men toch nog munt uit de moeilijkheden der naburen, alsof dat iets baten kon.
8. „Geen zee zag ooit uw vlag of heeft voor u gebeefd.” (Uit een lierzang op Michiel de Ruyster.)
9. De geraadpleegde notelen gaven weinig licht in dit geval, daar zij niet te vinden waren.

A. J. H.

IN HET LAND VAN DE MIDDERNACHTSZON.

II.
(SLOT.)

Op de eene of andere plaats aan den horizon, zoo gaat Weyprecht in zijn natuurbeschrijving voort, vormt zich een licht wolkenbank, waarvan de bovenste randen verlicht zijn. Er vormt zich van daar uit een lichtband, die zich uitbreidt, aan lichtsterkte wint en naar het zenith stijgt. De kleur is dezelfde als bij den boog, maar de lichtsterkte is krachtiger. In eeuwig wisselend spel verandert de band langzaam maar onafgebroken zoowel van plaats als vorm. Hij is breed en zijn intens witachtig groen steekt in wonderbare schoonheid tegen den donkeren hemel af. Nu windt de band zich spiraalsgewijze om zichzelf, doch zonder dat de kronkelingen elkaar bedekken, de binnenste winding is nog steeds, door het licht der andere heen, te onderscheiden. In golvende beweging schieten voortdurend lichtgolven door de geheele uitgebreidheid van den band, nu van rechts naar links, dan in tegenovergestelde richting, en kruisen elkaar schijnbaar, als de eene op de voor-, de andere op de achterzijde van de winding van den band verschijnt. Dan weder rolt hij zich op in zijn geheele lengte of buigt zich in bevallige vouwen; 't is bijna, of de wind daarboven, hoog in de atmosfeer, zijn geheimzinnig spel drijft met den langen wimpel, waarvan het einde zich ver aan den gezichteinder verliest. Het licht wordt altijd sterker, de lichtgolven volgen steeds sneller op elkaar; aan den boven- en den benedenrand van den band vertoonen zich de kleuren van den regenboog, terwijl het teeder en schitterend wit van het midden beneden door een smalle streep rood en boven door groen wordt ingesloten. Intusschen zijn uit den éénen band twee geworden. De bovenste nadert steeds meer het zenith. Nu beginnen daaruit stralen te schieten, en als de band nagenoeg het zenith heeft bereikt, ontwikkelt zich daar een heerlijk schoon stralenspel, welks centrum in de magnetische pool gelegen is, een teeken van den innigen samenhang tusschen het geheele verschijnsel met de geheimzinnige, magnetische krachten onzer aarde. Om de pool heen flitsen en flikkeren de korte stralen, aan welker randen zich de kleuren van het prisma vertoonen, naar alle zijden heen. Kortere en langere stralen wisselen elkander af, en lichtgolven wentelen zich in snelle afwisseling om het centrum heen. 't Is de *lichtkroon*, die wij zien en die zich bijna steeds vertoont, als een band over de magnetische pool gaat. Na korten tijd is echter dit verschijnsel gedaan. De band staat nu op de noordelijke zijde van het firmament, daalt langzaam naar den horizon en verbleekt of keert evenals de boog naar het Zuiden terug om het spel opnieuw te beginnen. Uur na uur duurt het verschijnsel dikwijls voort; onafgebroken wisselt het Noorderlicht van plaats, vorm en lichtsterkte, vaak is het een tijdlang geheel verdwenen om zich plotseling weer te vertoonen, zonder dat de aanschouwer zeggen kan, waar het zich heen wendde of van waar het kwam. Het is er, en dat is hem meer dan genoeg.

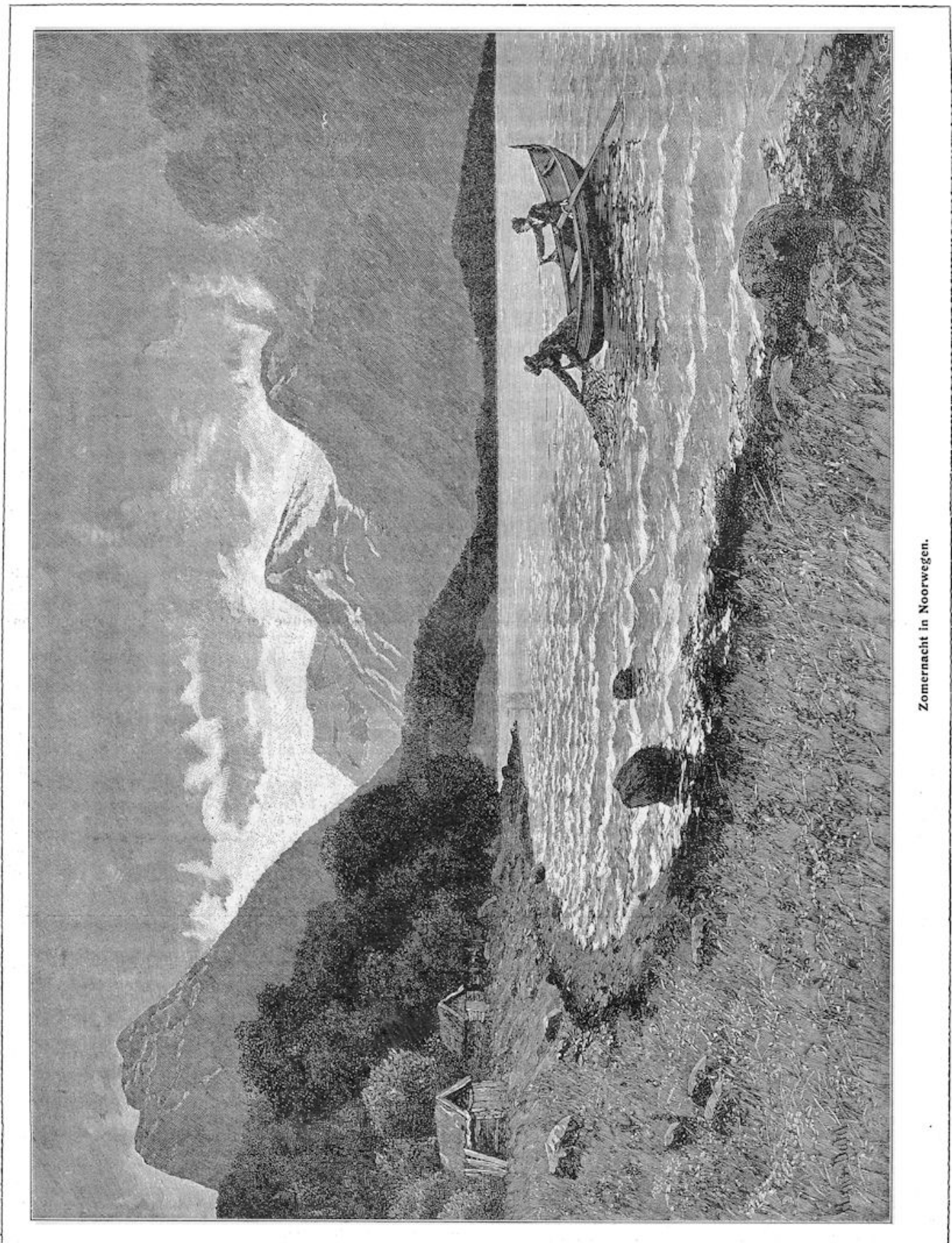
Weyprecht beschrijft nog andere vormen, waarin het Noorderlicht zich vertoont, doch voorloopig willen we niet méér van hem verhalen.

Overigens loopen de meeningen over het verschijnsel nog zeer uiteen en weet men vele onderdeelen daarvan nog altijd minder goed te verklaren, zooals het eigenaardig geruisch, dat enkele malen het optreden en de werking van het Noorderlicht vergezelt. Wij willen daarvan scheiden met de geestdrift, die een aanschouwer voor dit grootsche werk van Gods schepping vervult, en getuigen: „Heerlijk lichtspel! De gloeiende pracht van het bloe-

menkleed der tropische zone verwelkt, het bont gefonkel van de edelsteenen verbleekt bij den wondervollen, bevoorverenden dans, waarin de geheimzinnige krachten der natuur zich met licht en kleuren in den langen winter-nacht van de poolwoestenij als omstrengelen en rondwarren. Heerlijk lichtspel!”

Intusschen, hoe schitterend dit grootsche hemelvuurwerk ook zij, in lichtsterkte bereikt het nimmer de kracht van de volle maan, en bovendien, het is te kort van duur om den bewonderenden aanschouwer te verzoenen met den donkeren nacht, waarin hij straks weer vaak maanden lang rondwaart. De sterren, die voor den glans van het verschijnsel verbleekten, flonkeren weder aan den hemel, en de eenzame gletscherwereld, die op spookachtige wijze uit het donker opgestegen was, zinkt weder weg in den duisteren nacht van de poolstreken. Deze oefent niet slechts op de menschen, maar ook op de dieren een zeer schadelijken invloed uit. Alle Newfoundlandse honden, die Dr. Kane voor zijn sledevaarten uit Amerika medegenomen had, bezweken in den eersten winter in Groenland aan een hersenziekte en dat wel, zooals Kane verzekert, tengevolge van den langen winter-nacht, waarvan zij nog meer te lijden hadden dan van de koude. De Noordpool-reiziger Payer verhaalt: „Bij de wederverschijning van het zonlicht waren wij verbaasd en onaangenaam verrast door de verandering, die ons uiterlijk in den langen winter-nacht ondergaan had. Doodelijke bleekheid bedekte het ingevallen gelaat; de meesten van ons zagen er uit als herstellende zieken. De vooruitstekende gelaatsbeenderen, de spitse neus en de diep ingezonken oogen, die door het maandenlange lamplicht ontstoken waren, bewezen maar al te zeer, dat we gehongerd en gedorst hadden naar meer licht.”

We kunnen ons dan ook voorstellen, met welk een vurig verlangen de bevaarder der Noordpoolzee den terugkeer der zon verwacht en met welk een vreugde hij haar eerste stralen weder begroet. Die dag is hem een onbeschrijfelijk heerlijke feestdag. „Gelijk weleer de verveerder van Belus, aan den lachenden oever van den Eufraat,” zoo schildert Payer het plechtig oogenblik, waarop de zon zich voor het eerst weer boven den horizon vertoont, „zoo verbeidden ook wij, als tot een feest geschaard op de hooge ijstoppen en in den mast van het schip, het aanbreken van het morgenlicht. Eén oogenblik nog, dáár schoot een lichtgolf door de wijde ruimte, als een dienaar, de verschijning van de heerlijke dagvorstin aankondigend. Dáár rees zij op, als door een koninklijken purpermantel omgeven, over de ijsvlakte haar zegenende stralen gloeiend uitstroomend. Niemand sprak. Wie had dan ook woorden kunnen vinden om het gevoel van verlossing te vertolken, dat van ieders gelaat schitterde en zich onbewust en kunsteloos lucht gaf in den luide roep van dien eenvoudigen man: „Wees gezegend, gij daglamp!” Slechts halverwege en aarzelend had zich de zonnescijf boven den duisteren zoom van het ijs verheven, als was deze wereld haar licht niet waard. En toch is de verrijzenis der zon de gebeurtenis bij uitnemendheid en het leven in het rijk dezes doods, al vermag zij dan ook niet, zooals in het Zuiden, terstond het verstijfde lichaam der natuur weer jeugd in te ademen en bloemen te wekken uit haar sneeuwen pantser. Hier, in het ijs, ver van alle landen, zullen slechts de bronnen van smeltend water weder ruischen en terugvallen in den schoot der zee. Duister en droomerig steken de vervallen kolossussen van het ijs als tallooze sphinxen boven de stralende lichtzee uit, en de van alle zijden door spleten omringde klippen en ijswallen werpen lange schaduwen over het nu als met diamanten bezaaide ijsveld. Een zachte rose-tint zweeft daarover heen en knetterend bezwijken de Memnons-zuilen van den winter in den stroom van warmte, die hun door de leden dringt. Weinige minuten slechts heeft het boven-deel der zon boven den horizon vertoefd; dan dooft zij haar fakkel weder; een duister violet breidt zich uit over de ijsvlakte, en trillend lichten de sterren andermaal aan den schemerenden hemel.”

Zomernacht in Noorwegen.

Voorwaar, de Noordpoolreiziger zal meer dan eenig ander den zegen begrijpen, die daar besloten ligt in het grootsche scheppingswoord Gods: „Er zij licht!” . . .

Wij schetsten u tot nu toe den langen, bangen winter-nacht, doch het zij ons gegund, u de tegenstelling te geven: een deel van den dag in het land der middernachtszon. Op ééne dagreize hooger dan Throndjem bevinden wij ons bij schoon weder en helderen, onbewolkten horizon. Ongeveer tien minuten na middernacht daalt de zon naar den horizon, totdat zij daarvan op ongeveer driemaal de lengte van haar eigen middellijn verwijderd is. Hier schijnt zij een oogenblik stil te staan als aarzelt zij bij haar eigen stout voornemen. Dan rijst zij weder en beweegt zich naar het Oosten. Het zonlicht en de hitte zijn in zulke nachten zóó sterk, dat men gebruik van zonnenschermen maakt. Zelfs kan men door middel van brandglazen gaten in wollen kledingstukken branden en de pijp aansteken. Het licht is echter zachter dan op het midden van den dag en werpt een eigenaardige schaduw op de meren en rotsen. De vogels fladderen rond, de visschen spelen in het water en de levende natuur schijnt evenzoo weinig van den nacht te weten als de levenlooze. Te Tromsø staan de menschen des nachts vóór hun huizen te praten, alsof het dag was. Wel begeven zij zich tegen twee uren ter ruste, doch om spoedig weder op te staan; zij schijnen weinig rust noodig te hebben. Zelden ziet men een ster en ternauwernood is de bleeke maan zichtbaar. Dit geldt natuurlijk alleen de schoone nachten; sombere nachten komen daar evenzeer voor als bij ons, en daarom kan menig reiziger het treffen, dat hij terugkeeren moet, zonder de middernachtszon gezien te hebben!

Inderdaad, de middernachtszon is een even merkwaardig verschijnsel als de lange nacht van de poolstreken; toch, hoezeer de verschijnselen van het Noorderlicht, en buitengewone lange dagen als 1 Juli i.l., onze belangstelling wekken, wij nemen ook nu afscheid van het Noorden met zijn geheimnissen, en daar trilt iets van dank jegens God in onze betuiging: „Oost, West! — Thuis best!”

P. J. K.

DE GOLFSTROOM.

Veel mensen hebben een geheel verkeerde voorstelling van stroomingen der zee, en daaraan hebben de kaarten schuld. Op menige kaart staan door de oceanen machtige rivieren geteekend, waarbij pijlen de richting en soms cijfers de snelheid aangeven. Wie met zulk een kaart gewapend de zee overvaart, ontdekt tot zijn bevreemding van die stroomen niets. Het bestaan der zee-stroomingen is slechts bemerkbaar voor nauwkeurige waarnemers; de scheepvaart, die belang zou hebben bij krachtige stroomen vóór of tegen, stoort er zich zoo goed als niets aan. Toch zijn ze van groote beteekenis, niet voor de scheepvaart, maar voor het klimaat der aangrenzende landen en voor de visscherij, en daarom heeft een machtige vereeniging in de laatste jaren het Noorden van den Atlantischen Oceaan met groote zorg onderzocht; het is de vereeniging tot doorvorsching van de zeeën van Europa, die deelnemers heeft in Engeland, Noorwegen, Zweden, Finland, Rusland, Duitschland, Denemarken, Nederland en België. Door het onderzoek dezer vereeniging is de aard en het wezen van den grooten stroom, die den Atlantischen Oceaan doortrekt, beter bekend geworden.

Men spreekt gewoonlijk van den Golfstroom, en bedoelt daarmee, dat de stroom zijn oorsprong zou nemen in de Golf van Mejico, en door de straat tusschen Florida en Cuba den Oceaan zou binnenkomen. Dit moet echter een onjuistheid zijn; men spreekt dan ook tegenwoordig liever van den Atlantischen stroom, en men meent, dat hij in het midden van den Oceaan ontstaat.

Oorzaak van zijn ontstaan moet de wind zijn. Over de wijde van de Noordelijke helft van den Atlantischen Oceaan waait in hoofdzaak een Z.-W. wind, en deze wind voert het water mee. Wel niet zoo, dat het water elke draaiing van den wind volgt; dat geschiedt alleen aan de oppervlakte; maar waar de wind jaar op jaar, de eeuwen door, meestal Z.-W. is, krijgt het water tot op aanzienlijke diepte een strooming naar het N.-O., die zich door dagelijksche verschillen van windrichting niet van de wijs laat brengen. De snelheid van dien stroom is belangrijk minder dan van den wind, die hem veroorzaakt; waar hij het regelmatigst zijn gang kan gaan — ten W. van de Azoren en van Spanje — is de snelheid niet grooter dan vijf à zeven minuten gaans per uur; 20 KM. per etmaal. Voor de scheepvaart zou dat een hindernis wezen van geen groote beteekenis; de meeste scheepvaart richt zich echter dwars door den Atlantischen stroom en ondervindt er dus zeer weinig van.

De Golfstroom komt uit het Z.-W. recht op Engeland aan; die eilandenwereld doet hem splitsen in twee stroomen,

van welke de zwakste door het Kanaal gaat en een zijtakje uitzendt in de richting van de Iersche Zee. In het Kanaal is de vloedstroom veel sterker dan de Golfstroom; het water gaat dus met vloed naar het Oosten en met ebbe naar het Westen, doch de beweging naar het Oosten is sterker;

dát is de uitwerking van den stroom. In het Nauw van Calais wordt de Golfstroom zeer zwak en in de Noordzee tusschen ons land en Engeland is er weinig meer van te bespeuren.

De hoofdstroom neemt intusschen ten Westen van Engeland zijn richting tusschen de Hebriden en de Rockall-bank door. Links van deze bank gaat een aanzienlijke zijtak van den stroom in N. en N.-O. richting ten W. van IJsland langs. Deze tak buigt zich langs de Westkust en vervolgens langs de Noordkust van IJsland, en is voor dit eiland van de grootste beteekenis. Rechts geeft deze IJslandsche stroom ook nog een zijtak af, die tusschen IJsland en de Farøer doordringt en de Oostkust van IJsland tracht warm te houden. IJsland is aan alle zijden, behalve in het Noord-Oosten, omgeven door uitloopers van den Atlantischen stroom, en daardoor is het klimaat van IJsland niet zoo ijselijk, als de naam belooft. Groenland, dat geen Golfstroom heeft, is veel kouder; de namen zouden beter passen, als ze verwisseld werden.

Doch volgen we den hoofdstroom. Deze gaat tusschen de Farøer en de Shetlands-eilanden door; zendt een zijtak naar het Z.-O. de Noordzee in, en richt zich dan naar de kust van Noorwegen, waar hij alle fjorden binnendringt met zijn warmer water. Een zijtak links zendt hij af in de richting van Groenland, die echter dat eiland wegens een kouden stroom niet bereiken kan; een zwakken zijtak rechts om de Noordkaap heen, die 't Noorden van Noorwegen bewoonbaar maakt; en de nu zeer zwak geworden